

Ludwig Binswanger der Ältere (25 czerwca 1820 w Osterberg, Królestwo Bawarii - 5 sierpnia 1880 w Kreuzlingen)

Dnia 8 stycznia 2023 roku zmarła moja (była) teściowa Frau Esther Binswanger, gdyby dożyła do 28 marca, skończyłaby 93 lata. Była dokładnie tak samo kochaną teściową, jak jej syn był mi ukochanym mężem. Od jej śmierci jestem ostatnią wżenioną panią Binswanger z tej gałęzi rodziny.

Dnia 5 sierpnia minęła 143. rocznica śmierci Ludwiga Binswangera Starszego, tego przodka, który wywędrował z Niemiec do Szwajcarii i osiadł nad brzegiem Jeziora Bodeńskiego w miasteczku w niedalekiej przyszłości nazwanego Kreuzlingen w kantonie Turgau, co ja po ślubie z jego praprawnikiem też mam w swoich papierach.

Historia rodziny Binswangerów jest tak fascynująca, że ktoś powinien napisać jej sagę. Mogłabym to być ja, ale ja niestety (lub stety), nie umiem się poświęcić jednemu tematowi przez kilka lat. Może ktoś to jeszcze zrobi, bo choć o rodzinie "Binswanger" napisano już bardzo wiele, to nikt tego nie zebrał w jedną wielką opowieść.

Ludwig Binswanger der Ältere, Starszy, był niemiecko-szwajcarskim psychiatrą.

Urodził się 25 czerwca 1820 w Osterbergu, w Królestwie Bawarii jako piąty z dziewięciu synów ortodoksyjnej rodziny żydowskiej. Część rodziny pozostała wierna swojemu pierwotnemu wyznaniu, on sam zdecydował się na zmianę konfesji na wyznanie ewangelicko-reformowane przy zachowaniu obyczajów żydowskich, co przejęły kolejne pokolenia. Gdy pojawiła się legalna możliwość apostazji - to już w moim pokoleniu - kilkoro członków rodziny z niej skorzystało (nadal mniej czy bardziej pielęgnując niektóre z tradycji judaistycznych i chrześcijańskich).

Uczęszczał do liceum w Augsburgu. Od 1840 do 1845 studiował najpierw filozofię w Erlangen, a następnie medycynę w Heidelbergu i Monachium, gdzie uzyskał doktorat na podstawie wielokrotnie nagradzanej rozprawy. Pracował w szpitalu w Augsburgu oraz w klinice uniwersytetu medycznego w Tybindze, gdzie uzyskał habilitację.

W 1850 objął kierownictwo zakładu psychiatrycznego w Münsterlingen w kantonie Turgau (Turgowia), który powstał w dawnym klasztorze benedyktynów w 1838 po sekularyzacji.

W 1857 założył Sanatorium Bellevue w Egelshofen w Szwajcarii nad Jeziorem Bodeńskim, gdzie wraz z rodziną żył we "wspólnocie terapeutycznej" z pacjentami. W 1866 uzyskał obywatelstwo miasta Egelshofen (które w 1874 przyjęło nazwę

Kreuzlingen) i tym samym został obywatelem Szwajcarii.

Ludwig Binswanger d.Ä. był członkiem-założycielem Stowarzyszenia Historii Jeziora Bodeńskiego i Jego Okolic i był odpowiedzialny za zarządzanie ("opiekę") Turgowii.

Na początku kwietnia 1874 kupił za 36 000 franków zamek Unterer Girsberg w Emmishofen, który przemianował na zamek Brunegg.

Po jego śmierci w 1880 klinikę prowadził jego syn Robert Binswanger aż do swojej śmierci w 1910.

Drugi jego syn Otto Binswanger (1852-1929) był także lekarzem psychiatrą. Studiował medycynę na Uniwersytecie im. Ruprechta Karlsa w Heidelbergu, Uniwersytecie im. Cesarza Wilhelma w Strasburgu i Uniwersytecie w Zurychu. Po dziewięciu miesiącach spędzonych z ojcem w sanatorium w Kreuzlingen wyjechał do Wiednia jako asystent anatoma mózgu Theodora Meynerta. Od 1877 pracował dla Ludwiga Meyera w klinice psychiatrycznej Uniwersytetu im. Georga-Augusta w Getyndze, gdzie obronił doktorat. Następnie pracował w Instytucie Patologicznym we Wrocławiu, aż został mianowany starszym lekarzem w Szpitalu Psychiatrycznym Charité na początku 1880 pod kierownictwem Carla Friedricha Otto Westphala, gdzie habilitował się w 1882 pracą dotyczącą wad rozwojowych mózgu.

Po uzyskaniu dekretem niemieckiego zezwolenia na wykonywanie zawodu lekarza ze względu na nadzwyczajne kwalifikacje naukowe, w wieku zaledwie 30 lat otrzymał powołanie z Uniwersytetu w Jenie w 1882 na dyrektora sanatorium państwowego i stanowisko m.in. profesora Uniwersyteckiej Kliniki Psychiatrycznej. Mianowany profesorem zwyczajnym psychiatrii w 1891, kierował uniwersytecką kliniką psychiatryczną aż do przejścia na emeryturę 1 października 1919. Otto Binswanger dwukrotnie piastował stanowisko rektora Uniwersytetu w Jenie (semestr letni 1900 i zimowy 1911/12). Jednym z jego znanych pacjentów był **Friedrich Nietzsche**. Inni (później) to pisarz **Hans Fallada** i poeta i polityk **Johannes R. Becher** (w latach 1933-1945 przebywający na emigracji w ZSRR, gdzie wydawał niemieckojęzyczne antyfaszystowskie pismo "Internationale Literatur").

Po śmierci Roberta kolejny syn, **Ludwig Binswanger**, psychiatra i filozof, autor *Daseinsanalyse*, analizy egzystencjalnej łączącej psychoanalizę i filozofią egzystencjalną, prowadził klinikę Bellevue do 1956.

Prominentnym pacjentem Ludwiga Binswangera był **Ernst Ludwig Kirchner**,

grafik i malarz-ekspresjonista (w 1937 naziści zniszczyli wiele jego dzieł, zaliczając je do "sztuki zdegenerowanej", rok później popełnił samobójstwo), autor portretów jego i jego żony.

Innym znanym pacjentem kliniki był Aby Warburg, ur. 1866 w Hamburgu niemiecki historyk i teoretyk sztuki i kulturoznawca. Cierpiał na zaburzenia psychiczne, w Bellevue spędził trzy lata.

Warburg zajmował się badaniem kultury antyku i renesansu. Założył Bibliotekę Historii Kultury Warburga (Kulturwissenschaftliche Bibliothek Warburg). W 1912 wygłosił jeden z najważniejszych swych referatów, interpretując znaczenie fresków w Palazzo Schifanoia w Ferrarze za pomocą stworzonej przez siebie metody analizy ikonograficznej. Jego nauki były inspiracją do prowadzenia dalszych badań nad metodologią przez Erwina Panofsky'ego.

W 1929 zmarł na atak serca. Jego uczeń, Fritz Sax, kontynuował spuściznę Warburga. W 1933, z powodu narastających prześladowań twórców i artystów przez Hitlera, przeniósł Bibliotekę Kultury Warburga do Londynu, gdzie została przekształcona w Instytut Warburga.

Z kolei syn Ludwiga Binswanger II, Wolfgang (1914-1993), psychiatra i psychoanalityk, prowadził sanatorium do jego zamknięcia w 1980 z powodu rosnących kosztów jego utrzymania. Młodszy syn, Dietrich, Dieter, był cieszącym się międzynarodową renomą gastroenterologiem z praktyką w centrum Zurichu. Miał pięcioro dzieci, z których dwoje wybrało studia medyczne, ale ukończyła je tylko córka Barbara i powróciła do tradycyjnej rodzinnej specjalizacji, psychiatrii.

Syn Martin studiował przez 8 semestrów medycynę, aby ostatecznie wybrać pełen przygód zawód żeglarza mórz i oceanów. Opłynął cały świat. Był miłością mojego życia i moim mężem przez 20 lat, po nim noszę nazwisko "Binswanger".

<https://www.youtube.com/watch?v=zNh56ZKa4HY&t=30s>

Do pacjentów dr. Ludwiga Binswanger II należała też nieszczęsna księżniczka Alice, matka księcia Filipa, zdiagnozowano u niej schizofrenię paranoidalną, dwa lata spędziła w klinice Bellevue.

Dzięki związkom Ludwiga Binswanger z filozofami, psychiatrami, pisarzami, muzykami i artystami klinika stała się centralnym punktem europejskiego życia intelektualnego. Archiwum kliniki i spuścizna Ludwiga Binswanger tworzą od 1986 "Binswanger Archiv" w Tybindze. Na przykładzie "Bellevue" archiwum dokumentuje

ponad stuletnią historię psychiatrii, od początków "opieki nad obłąkanymi" opartej na metodach naukowych do szkoły psychoterapeutycznej zintegrowanej z nowoczesnymi dyskursami egzystencjalno-filozoficznymi i psychoanalitycznymi w medycznym i społecznym kontekście.

Ludwig Binswanger II w życiu kierował się ojcowską zasadą nieprzywiązywania się do żadnej naukowej "szkoły" czy dogmatu, aby pozostać otwartym i wolnym od powiązań ideologicznych i naukowych. Binswangerowie również wcześniej zajęli liberalne stanowisko w leczeniu chorych psychicznie, z drugiej strony okazując wielki szacunek i głębokie zrozumienie dla indywidualności chorych. W Bellevue interesowano się postęпами w psychiatrii, zwłaszcza psychoanalizą Freuda, ale krytycznie je badano, zachowując przy tym własne myślenie i osąd. (z Wiki)

Na osobną uwagę zasługuje prof. Hans Christoph Binswanger, kuzyn Wolfganga i Dietera - szwajcarski ekonomista-humanista, współzałożyciel teatru See-Burg. Był gorącym orędownikiem [wprowadzenia Bezwarunkowej Pensji Podstawowej](#).

Urodził się w Zurychu (1929). Był absolwentem Uniwersytetu Zuryskiego. Zasłynął z rozwinięcia idei ekologicznej reformy podatkowej. Był także krytykiem pieniądza. Wieloletni wykładowca Uniwersytetu w St. Gallen (Universität St. Gallen). Prezes Stowarzyszenia Badań nad Gospodarką Narodową (Forschungsgemeinschaft für Nationalökonomie - FGN-HSG). Dyrektor Instytutu Ekonomii i Ekologii (Institut für Wirtschaft und Ökologie - IWÖ-HSG). Zmarł w 2018 w wieku 89 lat.

Wybrane publikacje książkowe: "Die europäische Wirtschaftsintegration durch partielle Unionen. Mit besonderer Berücksichtigung der Kohle- und Stahlindustrie" (1957), "Eigentum und Eigentumspolitik. Ein Beitrag zur Totalrevision der Schweizerischen Bundesverfassung" (1978), "Die Wachstumsspirale. Geld, Energie und Imagination in der Dynamik des Marktprozesses" (2006, polskie wydanie: "Spirala wzrostu. Pieniądz, energia i kreatywność w dynamice procesów rynkowych", Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2011), "Die Glaubensgemeinschaft der Ökonomen. Essays zur Kultur der Wirtschaft" (2011).

*

A co z kobietami w rodzinie Binswangerów? Były - jak to najczęściej wtedy - żonami, matkami, osobami prywatnymi wspierającymi swoich mężów, pisały dzienniki, listy, pamiętniki... Ludwig Binswanger II poślubił w roku 1908 Herthę Buchenberger, córkę badeńskiego ministra finansów Adolfa Buchenbergera, mieli sześcioro dzieci.

"Beglücktes Haus, gesegneter Beruf" ("Szczęśliwy dom, błogosławiony zawód") - [48-stronicowa broszura z historią rodziny Binswangerów](#)

*

Czasami zdarzały się wyjątki, takim wyjątkiem była córka Herthy i Ludwiga, Hilde (którą już miałam szczęście znać). Była psychologiem, psychoanalitykiem ze szkoły Junga. Hilde była - jak zresztą cała rodzina - światopoglądowo wolna. Była postępową, awangardową, awanturniczą wręcz... w latach 20. odbyła podróż do rewolucyjnej Rosji, uczyła się rosyjskiego...

Prywatnie była zdeklarowaną lesbijką, swoją znacznie młodszą partnerkę, Niemkę, adoptowała (było to już za mojej bytności w rodzinie, w latach 80., obie były już bardzo dorosłe), żeby zapewnić jej obywatelstwo szwajcarskie i dziedziczenie po sobie. Dobiegając 90, bardzo już krucha, ale niezmiennie charakterna Hilde skorzystała z prawa do eutanazji, legalnego już wtedy w Szwajcarii wspomaganego samobójstwa, żeby na swoich warunkach pożegnać się ze światem (co opisuję w wywiadzie do Gazety Wyborczej, Dużego Formatu z 5 czerwca 2014).

*

W "Jung: A Feminist Revision", publikacji z roku 2002, autorka Susan A. Rowland pisze o Hilde:

A further thinker, Hilde Binswanger, tries to work with anima and animus alongside biology (1963). She has suggested that women have a biological masculinity linked to Jung's Eros, as well as a psychological masculinity in the unconscious. The goal of therapy is to unite the two types of feminine masculinity in a strong woman.

Kolejna myślicielka, Hilde Binswanger, próbuje pracować z animą i animusem obok biologii (1963). Zasugerowała, że kobiety mają biologiczną męskość powiązaną z Erosem Junga, a także męskość psychologiczną w nieświadomości. Celem terapii jest połączenie dwóch typów kobiecej męskości w silnej kobiecie.

*

Leslie Helm w "The Binswangers, Freud and my Jewish Ancestors" pisze:

Ludwig had never been a very religious Jew. In 1848 he did make "a blazing speech for the emancipation of the Jews in Munich." Liberal activists involved in the 1848 revolution experienced a crackdown by monarchists, and, by some accounts, Ludwig moved to Switzerland to escape the crackdown.

Ludwig nigdy nie był bardzo religijnym Żydem. W 1848 wygłosił w Monachium "płomienne przemówienie w sprawie emancypacji Żydów". Liberalni działacze zaangażowani w rewolucję 1848 r. doświadczyli represji ze strony monarchistów i według niektórych relacji Ludwig przeniósł się do Szwajcarii, aby uciec przed prześladowaniem.

*

niemiecko-francusko angielska bibliografia Ludwiga Binswanger II (na zdj. w galerii)

o pacjentach/gościach sanatorium Bellevue opowiada dr Chantal Marazia (na zdj.)

*

na zdj. 2. w galerii: odrestaurowany Schloss Brunegg nad Jeziorem Bodeńskim dziś, od 1874 do 1995 własność rodziny Binswangerów, od 1995 roku własność rodziny Bergerów - obecnie restauracja, hotel i galeria, a także miejsce zamieszkania właścicieli...

na zdj. 4.: Na zdjęciu uczestnicy Międzynarodowego Kongresu Psychoanalitycznego w Weimarze, 21 września 1911. W środku Sigmund Freud, po jego lewej stronie Carl Gustav Jung, w 1. rzędzie w etoli siedzi Lou Andreas-Salomé, 2. od lewej stoi Ludwig Binswanger, psychiatra, dziadek mojego męża.

na zdj. 11.: Martin Binswanger, syn Esther i Dietera Binswangerów, żeglarz, mój ex-mąż i nadal pomimość, o naszym rozstaniu opowiadam [tutaj](#), ślubie w zuryskim ratuszu w podlinkowanym wierszu "Święta zaślubiny" (zdj.), o kościelnych dzwonach w Zurichu w recenzji biografii Jerzego Pilcha pióra Witolda Beresia (też [link](#))